

Ryc. 1. Park Jakubowice Murowane; 1 — granica parku, 2 — granica parku z występującymi elementami zabytkowymi, 3 — miejsca występowania drzew grubszych i rzadszych w Polsce, 4 — projektowane pomniki przyrody, 5 — skupienia drzew, 6 — drzewa pojedynczo rosnące, 7 — elementy założeń kompozycyjnych, 8 — budynki: B₁ — pałac, B₂ i B₃ — budynki mieszkalne, B₄ — główna brama wjazdowa na dziedziniec zamkowy, B₅—B₉ — budynki gospodarcze, 9 — skupienia z panującymi gatunkami drzew: I — *Robinia pseudoacacia*, II — *Betula verrucosa*, III — *Fraxinus excelsior*, IV — *Alnus glutinosa* i *Fraxinus excelsior*, V — aleja z *Aesculus hippocastanum*

The Park Jakubowice Murowane; 1 — park border, 2 — park border with relics of the past, 3 — places of occurrence of thicker and more rare trees in Poland,

pujące gatunki roślin. Zrezygnowano z drukowania tabel fitosocjologicznych; zestawiono tylko występujące zespoły oraz zajęta przez nie powierzchnię.

2. UWAGI HISTORYCZNE

Jakubowice Murowane mają jeszcze obecnie charakter wioski leżącej w granicach administracyjnych miasta Lublina. Od r. 1554 była ona w posiadaniu rodziny Samborzeckich herbu Rawicz. Na przełomie XVI i XVII w. przeszła w posiadanie Tęczyńskich, którzy zbudowali tu dwór obronny. Prawdopodobnie już wtedy był tu naturalny drzewostan użytkowany jako park. Na początku XVII w. dwór objął Janusz Ostrowski — kasztelan krakowski, w r. 1617 rodzina Zasławskich, a ok. r. 1676 Konstancja Stoińska — podczasyna lubelska. W okresie wojny szwedzkiej (r. 1656) dwór został zniszczony przez Szwedów. Przez krótki okres (lata 1676—1677) Jakubowice były własnością Joanny z Olędzkich Czartoryskiej — wojewodziny wołyńskiej, a od r. 1677 rodziny Sobieskich — Jakuba Sobieskiego, syna Jana III. Następnie przechodził dwór w różne ręce (11, 12). W czasie drugiego najazdu szwedzkiego w zamku kwaterował król szwedzki Karol XII. W tym czasie odbudowany uprzednio zamek został ponownie zniszczony po odejściu Szwedów. W latach 1705—1779 Jakubowice należały do rodziny Sanguszków. Po r. 1803 zostały odnowione przez ówczesnych właścicieli: Kajetana Szeptyckiego, kasztelana lubelskiego, oraz jego żonę, Konstancję z Czackich. W tym też czasie powstał park w stylu angielskim. Był on dalej utrzymywany przez kolejnego właściciela, Aurelega Grodzickiego, który rozbudował zamek. Po pierwszej wojnie światowej zamek był dalej rozbudowywany, a park dobrze pielęgnowany. Brak jest jednak danych co do składu gatunkowego drzew i krzewów.

3. WSPÓŁCZESNY UKŁAD PRZESTRZENNY PARKU

Park łącznie z zabudowaniami pałacowymi i budynkami gospodarczymi położony jest na wyspie o wysokości względnej około 15 m, znajdującej się przy lewym brzegu doliny Bystrzycy i obramowanej łąkami okresowego cieku wodnego z głęboką doliną. Stąd więc od strony wschodniej przylega park bezpośrednio do doliny Bystrzycy, od południowej do wykopanych prawdopodobnie przy urządzeniu parku angielskiego stawów (obecnie zarośniętych), a od strony zachodniej oraz północnej łączy się z doliną wspomnianego cieku wodnego. Resztki starodrzewu przy stawach wskazują, że były one włączone do jednolitego kompleksu parkowego.

4 — projected monuments of nature, 5 — agglomeration of trees, 6 — trees growing separately, 7 — elements of old compositional assumptions, 8 — buildings: B₁ — palace; B₂ and B₃ — dwelling houses; B₃ — guardhouse; B₄ — main entrance gate onto castleyard; B₆—B₉ — farm buildings, 9 — agglomerations with prevalent tree species: I — *Robinia pseudoacacia*, II — *Betula verrucosa*, III — *Fraxinus excelsior*, IV — *Alnus glutinosa* and *Fraxinus excelsior*, V — alley with *Aesculus hippocastanum*

Po ostatniej wojnie stawy zostały oddzielone od reszty parku szosą prowadzącą do Pliszczyna. Przy tej okazji wyrąbano część zadrzewienia. W obrębie parku pozostały ruiny murów oporowych, które oddzielały część zamkową na wierzchowinie od reszty parku. Utrzymało się kilka fragmentów alej: kasztanowcowej w części pałacowej, topolowej, biegnącej między stawami do zamku, nieregularne pasy drzew wzdłuż murów ogrodowych i resztki drzew oddzielających część pałacową od zaplecza gospodarczego. Od strony pałacowej — wierzchowinowej zaznaczają się niewyraźne powierzchnie widokowe, miejscami zarośnięte przez odrastające drzewa. Od strony wschodniej, południowo-wschodniej i północnej park ma charakter naturalny i obejmuje część podmokłej tu doliny Bystrzycy.

4. STOSUNKI FITOSOCJOLOGICZNE

Zespoły roślinne

Drzewostan parkowy ma w znacznej swojej części pochodzenie naturalne. Wskazuje na to zwłaszcza część wschodnia, położona w podmokłej dolinie Bystrzycy. Podobny charakter miało też zadrzewienie przy stawach od strony południowo-wschodniej. Tu zachowały się bowiem fragmenty zbiorowisk łągowych, nieco już przekształcone, ale z typowym dla tego zbiorowiska runem. Z drzew panują tu *Alnus glutinosa* z dużym udziałem *Fraxinus excelsior* i wiązów (*Ulmus laevis*, *U. scabra*, *U. campestris*). Jest to postać typowa łągu wiązowo-jesionowego *Fraxino-Ulmetum*. W podszyciu licznie odrastają wiązy, dereń świdwa, szakłak, jesion, trzmielina europejska, olsza czarna, wierzba biała i wierzba krucha. Runo cechuje liczne występowanie *Urtica dioica*, *Carex gracilis*, *Geum rivale*, *Humulus lupulus*, *Stellaria nemorum*, *Geranium robertianum* i inne.

Podnóża i skłony wzgórza zamkowego pokrywa zbiorowisko przypominające w dużym stopniu las grądowy. W warstwie drzew rosną najczęściej *Acer platanoides*, *A. pseudoplatanus*, *Ulmus laevis* i *Tilia cordata*. W stosunkowo bujnym podszyciu występują przede wszystkim odrastające klony i jesion. Runo cechuje udział głównie *Galeobdolon luteum*, *Ajuga reptans*, *Urtica dioica*, *Geum urbanum*, *Veronica chamaedrys* i roślin synantropijnych: *Lamium album*, *Ballota nigra*, *Glechoma hederacea*, *Viola odorata*, *Stellaria media*.

Luki widokowe, wiążące się ze stylem angielskim, są w znacznej części zakrzewione odrastającymi drzewami i nowymi nasadzeniami, zwłaszcza topolowymi. Pokrywają je w znacznej części zbiorowiska niskich traw: *Lolio-Cynosuretum* i *Lolio-Plantaginetum*. Na wierzchowinie wzgórza zamkowego panują zbiorowiska synantropijne *Lolio-Plantaginetum*,

Urtico-Malvetum, *Leonuro-Arctietum*, *Chenopodietum ruderalis* i *Echio-Melilotetum*.

Skład gatunkowy drzewostanu

W Parku stwierdzono 37 gatunków drzew reprezentowanych przez około 700 okazów o średnicy ponad 30 cm, a więc w wieku powyżej 30 lat i posadzonych przynajmniej w okresie międzywojennym. Kilkadziesiąt drzew liczy ponad 100, a kilka ponad 200 lat. Poniżej zestawiono wymienione gatunki i podano ich liczbę w przybliżeniu. Tylko liczby do 10 przedstawiają dokładne dane.

1. <i>Acer negundo</i>	12 szt.	19. <i>Larix polonica</i>	6 szt.
2. <i>Acer platanoides</i>	50 szt.	20. <i>Malus</i> sp.	1 szt.
3. <i>Acer platanoides globosum</i>	1 szt.	21. <i>Picea abies</i>	23 szt.
4. <i>Acer pseudoplatanus</i>	13 szt.	22. <i>Pinus silvestris</i>	3 szt.
5. <i>Acer pseudoplatanus</i> for. <i>Leopoldi</i>	1 szt.	23. <i>Pinus strobus</i>	2 szt.
6. <i>Aesculus hippocastanum</i>	50 szt.	24. <i>Populus Maximowiczii</i>	7 szt.
7. <i>Ailanthus altissima</i>	1 szt.	25. <i>Populus nigra</i>	2 szt.
8. <i>Alnus glutinosa</i>	300 szt.	26. <i>Prunus avium</i>	1 szt.
9. <i>Betula verrucosa</i>	90 szt.	27. <i>Prunus padus</i>	8 szt.
10. <i>Betula papyrifera</i>	1 szt.	28. <i>Quercus robur</i>	1 szt.
11. <i>Carpinus betulus</i>	4 szt.	29. <i>Robinia pseudoaccacia</i>	30 szt.
12. <i>Catalpa bignonioides</i>	1 szt.	30. <i>Salix alba</i>	3 szt.
13. <i>Fraxinus ornus</i>	1 szt.	31. <i>Salix fragilis</i>	3 szt.
14. <i>Fraxinus excelsior</i>	200 szt.	32. <i>Sorbus aucuparia</i>	1 szt.
15. <i>Fraxinus excelsior</i> „ <i>Pendula</i> ”	3 szt.	33. <i>Tilia americana</i>	1 szt.
16. <i>Juglans cinerea</i>	1 szt.	34. <i>Tilia cordata</i>	11 szt.
17. <i>Juglans regia</i>	1 szt.	35. <i>Ulmus laevis</i>	45 szt.
18. <i>Juglans nigra</i>	1 szt.	36. <i>Ulmus scabra</i>	8 szt.
		37. <i>Ulmus campestris</i>	2 szt.

Drzewa rzadkie w Polsce i okazałe — dane w m dotyczą obwodu:

1. <i>Aesculus hippocastanum</i> — aleja	13. <i>Larix polonica</i> 1,9 m, zdrowy
2. <i>Aesculus hippocastanum</i> 1,8 m	14. <i>Larix polonica</i> 2,9 m
3. <i>Betula verrucosa</i> 1,2 m	15. <i>Populus nigra</i> 3 drzewa o obwodzie 5,0 i 5,10 m
4. <i>Catalpa bignonioides</i> 45 cm śr.	16. <i>Populus nigra</i> 5,5 m, bardzo zdrowy
5. <i>Fraxinus excelsior</i> 2 drzewa 3,5 i 4,1 m	17. <i>Quercus robur</i> 2,4 m
6. <i>Fraxinus excelsior</i> 3,6 m	18. <i>Tilia americana</i> 2,9 m, zdrowa
7. 8. <i>Fraxinus excelsior</i> 2,9 i 3,0 m	19. <i>Tilia cordata</i> 3,4 m
9. <i>Fraxinus excelsior</i> ca 100 szt. w skupieniu	20. <i>Ulmus campestris</i> 3,3 m, zdrowy
10. <i>Fraxinus ornus</i> 1,4 m	21. <i>Ulmus campestris</i> 2,3 m
11. <i>Juglans nigra</i> 1,6 m, zdrowy	22. <i>Ulmus campestris</i> 2,6 m
12. <i>Juglans regia</i> 4 drzewa 1,5 m	

Drzewa młode o średnicy do 25 cm:

1. <i>Acer platanoides</i>	40 szt.	6. <i>Ulmus campestris</i>	
2. <i>Alnus glutinosa</i>	160 szt.	var. <i>suberosa</i>	10 szt.
3. <i>Fraxinus excelsior</i>	100 szt.	7. <i>Ulmus scabra</i>	5 szt.
4. <i>Robinia pseudoacacia</i>	20 szt.	8. <i>Ulmus campestris</i>	5 szt.
5. <i>Tilia cordata</i>	10 szt.		

Skład gatunkowy krzewów

Krzewy zajmują przeciętnie w parku 50% zwarcia:

1. <i>Ampelopsis quinquefolia</i> do 25 m wys. na <i>Robinia pseudoacacia</i>		8. <i>Frangula alnus</i>	7 szt.
2. <i>Caragana arborescens</i>	5 szt.	9. <i>Lycium halimifolium</i>	100 m szpaleru
3. <i>Corylus avellana</i>	2 szt.	10. <i>Rhamnus cathartica</i>	5 szt.
4. <i>Cornus sanguinea</i>	1 szt.	11. <i>Rosa canina</i>	3 szt.
5. <i>Crataegus monogyna</i>	1 szt.	12. <i>Sambucus nigra</i>	10 arów
6. <i>Evonymus europaea</i>	20 szt.	13. <i>Symphoricarpus albus</i>	
7. <i>Evonymus verrucosa</i>	3 szt.	14. <i>Syringa vulgaris</i>	3 ary

5. UWAGI KONSERWATORSKIE

Park Jakubowice Murowane jest bardzo cennym obiektem dendrologicznym. Zawiera bowiem ponad 20 drzew pomnikowych, z których *Populus nigra* ma obwód w pierśnicy ponad 5,5 m. Występują też bardzo rzadkie okazy, jak *Ailanthus altissima*, *Betula papyrifera*, *Tilia americana*, *Catalpa bignonioides*, *Pinus strobus*, *Juglans nigra*, *Juglans cinerea* i *Larix polonica*. Łącznie z ruinami pięknego zamku obiekt ten winien podlegać ochronie zabytkowej. Nadto drzewa pomnikowe i rzadkie winny być dodatkowo objęte ochroną pomnikową. Zachowanie tych osobliwości dendrologicznych ma duże znaczenie nie tylko naukowe, ale i turystyczne. Jakubowice leżą bowiem na ruchliwej trasie turystycznej i dydaktyczno-naukowej, prowadzącej do płątów roślinności stepowej w Rudniku i Sobianowicach.

PIŚMIENNICTWO

1. Browicz K., Bugała W.: Ważniejsze drzewa i krzewy w niektórych parkach Polski zachodniej. Rocznik Dendrolog. 8, 321—352 (1952).
2. Browicz K., Bugała W.: Parki województwa zielonogórskiego. Przyr. Polski Zach. z 1/2, 29—45 (1957).
3. Fijałkowski D.: Stosunki geobotaniczne Lubelszczyzny. Lubelskie Tow. Naukowe, Ossolineum, Wrocław 1972.
4. Mowszowicz J., Rutowicz H., Sowa R.: Parki wiejskie powiatu siedzkiego. Rocznik Dendrolog. 25, 221—252 (1971).

5. Nowak J.: Stan parków wiejskich w województwie krakowskim. *Chrońmy przyr. ojcz.* 23 (5), 50—53 (1967).
6. Olaczek R.: Aktualne zagadnienia ochrony i zagospodarowania parków wiejskich. *Chrońmy przyr. ojcz.* 24 (4), 10—25 (1970).
7. Ołtuszewski W.: Parki podworskie powiatu krościańskiego. *Rocznik Dendrolog.* 12, 505—549 (1958).
8. Pracownia Konserwacji Zabytków we Wrocławiu. Zieleń i teren parku przy-pałacowego Jakubowice Murowane pow. Lublin, Wrocław 1974 (rękopis).
9. Sienicka A., Kownas S.: Parki wiejskie województwa szczecińskiego. *Szczecińskie Tow. Naukowe, Szczecin* 1963.
10. Sienicka A., Kownas S.: Parki, zabytkowe drzewa i rezerваты województwa gdańskiego. *Szczecińskie Tow. Naukowe, Szczecin* 1968.
11. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego. T. III, [b.m.w.] 1882, s. 346.
12. Wojnarowicz S. W.: Jakubowice wałą się. „*Kurier Lubelski*” 7 VII 1974.

РЕЗЮМЕ

Авторы предполагают, что парк Якубовице в виде естественной высокой зелени существовал уже в половине XVI в. Только в начале XIX в. (около 1803 г.) был разбит парк в английском стиле и в виде культурного насаждения он существует до сих пор. В парке установлено наличие 37 видов деревьев и 14 кустарников. Свыше 4 м в диаметре достигают *Populus nigra* и *Fraxinus excelsior*. К редким видам принадлежат: *Ailanthus altissima*, *Betula papyrifera*, *Catalpa bignonioides*, *Juglans nigra*, *J. cinerea*, *Larix polonica*, *Tilia americana*, *Pinus strobus*.

SUMMARY

The park in Jakubowice Murowane probably existed already in the middle of the 16th century in the form of natural high verdure. However, only about 1803 was the English-style park set up. Since then the park has been characterized by artificial afforestation. There are 37 tree species and 14 shrub species. *Populus nigra* and *Fraxinus excelsior* reach the circumference of over 4 m in the annulus ring. To the rare species belong: *Ailanthus altissima*, *Betula papyrifera*, *Catalpa bignonioides*, *Juglans nigra*, *J. cinerea*, *Larix polonica*, *Tilia americana* and *Pinus strobus*.

1. Kowalski Jan, kierownik, ul. ...
 2. ...
 3. ...
 4. ...
 5. ...
 6. ...
 7. ...
 8. ...
 9. ...
 10. ...
 11. ...
 12. ...
 13. ...
 14. ...
 15. ...
 16. ...
 17. ...
 18. ...
 19. ...
 20. ...
 21. ...
 22. ...
 23. ...
 24. ...
 25. ...
 26. ...
 27. ...
 28. ...
 29. ...
 30. ...
 31. ...
 32. ...
 33. ...
 34. ...
 35. ...
 36. ...
 37. ...
 38. ...
 39. ...
 40. ...
 41. ...
 42. ...
 43. ...
 44. ...
 45. ...
 46. ...
 47. ...
 48. ...
 49. ...
 50. ...
 51. ...
 52. ...
 53. ...
 54. ...
 55. ...
 56. ...
 57. ...
 58. ...
 59. ...
 60. ...
 61. ...
 62. ...
 63. ...
 64. ...
 65. ...
 66. ...
 67. ...
 68. ...
 69. ...
 70. ...
 71. ...
 72. ...
 73. ...
 74. ...
 75. ...
 76. ...
 77. ...
 78. ...
 79. ...
 80. ...
 81. ...
 82. ...
 83. ...
 84. ...
 85. ...
 86. ...
 87. ...
 88. ...
 89. ...
 90. ...
 91. ...
 92. ...
 93. ...
 94. ...
 95. ...
 96. ...
 97. ...
 98. ...
 99. ...
 100. ...

WYKAZ PRACOWNIKÓW

1. ...
 2. ...
 3. ...
 4. ...
 5. ...
 6. ...
 7. ...
 8. ...
 9. ...
 10. ...
 11. ...
 12. ...
 13. ...
 14. ...
 15. ...
 16. ...
 17. ...
 18. ...
 19. ...
 20. ...
 21. ...
 22. ...
 23. ...
 24. ...
 25. ...
 26. ...
 27. ...
 28. ...
 29. ...
 30. ...
 31. ...
 32. ...
 33. ...
 34. ...
 35. ...
 36. ...
 37. ...
 38. ...
 39. ...
 40. ...
 41. ...
 42. ...
 43. ...
 44. ...
 45. ...
 46. ...
 47. ...
 48. ...
 49. ...
 50. ...
 51. ...
 52. ...
 53. ...
 54. ...
 55. ...
 56. ...
 57. ...
 58. ...
 59. ...
 60. ...
 61. ...
 62. ...
 63. ...
 64. ...
 65. ...
 66. ...
 67. ...
 68. ...
 69. ...
 70. ...
 71. ...
 72. ...
 73. ...
 74. ...
 75. ...
 76. ...
 77. ...
 78. ...
 79. ...
 80. ...
 81. ...
 82. ...
 83. ...
 84. ...
 85. ...
 86. ...
 87. ...
 88. ...
 89. ...
 90. ...
 91. ...
 92. ...
 93. ...
 94. ...
 95. ...
 96. ...
 97. ...
 98. ...
 99. ...
 100. ...